

УДК 37.037

КЕМІНЬ О. О.

Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника

Формування традиції фізичного виховання в українському скаутингу

Анотація. Мета: встановити особливості формування українського скаутингу і системи скаутського тіловиховання. **Матеріал і методи:** досліджувана проблематика вивчалася методом теоретичного аналізу та узагальнення наукової літератури, систематизації, логічних висновків. **Результати:** проаналізовано здоров'яформуючі засоби і методи, започатковані основоположниками скаутського руху, як на українських теренах, так і в світі. **Висновки:** встановлено, що скаутські методи фізичного розвитку побудовані на ґрунтовних науково-методичних працях відомих українських педагогів і вчених, які водночас були засновниками скаутингу в Україні.

Ключові слова: скаутська система тіловиховання, традиції фізичного гарту, фізичне виховання молоді.

Вступ. Вирішення будь-якої проблеми вимагає ретельного вивчення традицій, повернення до першоджерел. Питання гармонійного розвитку дітей та підлітків, пошук шляхів оптимізації їх психофізичного стану спонукає до розгляду теорії та практики фізичного гарту в молодіжних скаутських організаціях з перших днів заснування. Дослідження їх діяльності в історичній ретроспективі сприяє виявленню перспективних форм та методів організації виховного процесу, які не втрачають актуальності й сьогодні.

Саме наприкінці XIX – початку XX ст. з'явилися перші позитивні здобутки у вирішенні питань зміцнення здоров'я дітей і молоді. У цей період впроваджується фізичне виховання як навчальна дисципліна, створюються перші інституції, в яких готують вчителів гімнастики для шкіл, активно пропагують ідеї фізичного виховання молоді у просвітницьких виданнях, створюються спортивні організації й товариства, які стимулюють розвиток фізичної культури особистості [4].

Проблематику розвитку системи фізичного виховання репрезентують дослідження багатьох українських і зарубіжних вчених. На особливу увагу заслуговують наукові праці Я. Боднара [1], О. Вацеби [2], О. Винничука [3], Р. Гах [4], Є. Приступи [13], А. Цюся [17].

Проте досвід фізичного гарту молоді і рекреаційна діяльність Пласту досі чекають на досконале вивчення.

Мета дослідження: встановити особливості формування українського скаутингу і системи скаутського тіловиховання.

Матеріал і методи дослідження. Проблематика дослідження вивчалася методом теоретичного аналізу та узагальнення наукової літератури, систематизації, логічних висновків.

Результати дослідження та їх обговорення. Ідея нової системи виховання молоді, докорінно відмінної від шкільної, на початку XX століття була на часі в усьому світі.

Одним з ідеологів і натхненників скаутського руху став канадський письменник Ернест Сетон-Томпсон (1860–1946) – автор «Берестяного згортка» і «Підручника бой-скаута» – книг, що активно використовувались скаутами. Описаний у серії статей, досвід Сетона-Томпсона підштовхнув засновника скаутингу лорда Роберта Баден-Пауела оф Гілвела (1847–1941)

до видання у 1908 році першого підручника «Скаутинг для хлопців» («Scouting for boys») [8]. Важливість Баден-Пауелівської системи полягає в тому, що вона формує в юнаків звичку виконувати завдання-вправи зранку і ввечері, виробляє певну лінію поведінки і виховує найбільш цінні риси характеру. Основним скаутським методом є гра, адже діяльність, яка містить елементи гри, має найбільш ефективні результати.

Ґрунтом, на якому утворився український скаутинг, можна вважати тіловиховне (рухового профілю) товариство «Сокіл», яке відіграло значну роль у національному відродженні слов'янських народів. Тогочасним центром розвитку галицького спорту було товариство «Сокіл-Батько», провідник якого – Іван Боберський – сполучив спортивно-гімнастичний рух із національним і виховав ряд скаутських діячів (між ними О. Тисовський та П. Франко) [10].

В умовах чужоземного поневолення становлення фізичного виховання було пов'язано з Українськими січовими стрільцями. Початком самого руху (1911 рік) була ідея удосконалення військового вишколу молоді з метою відтворення Українських Збройних Сил, здатних до визвольних змагань за незалежність України. Фізичне виховання, ще від козацьких часів, займало окреме місце в підготовці молоді й мало яскраво виражений військово-прикладний характер [12; 17]. Формування й розвиток українського фізичного виховання під час австро-угорського та польського панування здійснювалось на громадських засадах шляхом самовідданої праці національно свідомою інтелігенцією, окремими постатями, студентами. Завдяки їхній жертволюбній діяльності у галицькому краї було створено густу мережу культурно-освітніх, молодіжних і спортивних товариств та організацій. Галицький учитель у своїй діяльності приділяв увагу не лише вихованню фізичних і духовних здібностей молоді людини, але й національному вихованню [1].

Івана Боберського вважають батьком українського тіловиховання. Захоплений передовими європейськими ідеями, Боберський заклав підвалини в становленні спортивного руху, зумів використати фізичну культуру, як ефективний засіб до пробудження національної свідомості.

Усвідомлюючи значення пропаганди спорту засобами друкованого слова, Іван Боберський успішно поєднує практичну громадсько-спортивну діяльність із творчою працею. З-під його пера вперше українською мовою з'являються книжки з описами дитячих рухливих забав, посібники для занять футболом,

хокеєм, тенісом, а також підручники для підготовки фахівців з фізичного виховання: «Забави і гри рухові», «Вісімнадцять м'ячевих гор», «Копаний мяч» (футбол), «Ситківка» (теніс), «Гаківка» (хокей), «Виряд» (стройові команди), «Вільноручні вправи», «Прорух», «Нові шляхи фізичного виховання» та цілий ряд іншої методичної літератури [2]. Професор І. Боберський є автором української спортивної термінології.

Важливим осередком виховання молоді Іван Боберський вважав організацію «Пласт». «Тут молодь набирає досвіду і сили, щоби прийти на поміч кожному ближньому», – писав у своїй статті до календаря «Вісти з Запорожжя на 1914 рік». Перерахував основні обов'язки пластуна, а вкінці зазначив, що: «Пластун повинен знати у всьому міру і межі» [11].

Для розбудови українського скаутського руху було використано організаційний досвід і зв'язки деяких існуючих товариств. Серед них так звана «Драгоманівка» – товариство самоосвітніх гуртків ім. М. Драгоманова, один з яких, під проводом студента І. Чмола, перетворився на «скаутський кружок» [10]. Його гурток, поруч із гуртками Олександра Тисовського та Петра Франка, став одним із трьох джерел зародження «Пласту». Завданням гуртка було передусім військово-виховання і вишкіл української молоді для майбутньої збройної боротьби за самостійну Україну. Побуває думка, що Іван Чмола створив військовий Пласт, Петро Франко – спортивний, а Олександр Тисовський – весь Пласт.

Влітку 1912 р. на Говерлі був влаштований двотижневий табір, де 14 учасників відбували скаутський і військовий вишкіл. Його можна вважати першим табором в історії українського Пласту [7].

Розуміючи важливість усебічного розвитку молодих патріотів, Іван Чмола писав: «Від гармонійно розвиненої людини вимагається всестороннього розвитку усіх її здатностей, повного розвитку духовних і фізичних прикмет <...> Широке зате розповсюдження в останніх часах здобуває собі позашкільна система виховання молоді, звана у нас «Пласт», а у вітчизні тієї системи в Англії – «Scouting». Досі не придумано нічого кращого з цього боку...» [6].

Відомий дослідник спорту, вихованець Львівського Пласту, послідовник Івана Боберського – Едвард Жарський (1906–2003) історію українського фізичного виховання веде від «прогуляк», а власне – від 1830 року, коли відбувалися «прогуляки Головацького, Шашкевича, Вагилевича й інших по Поділлі, Підкарпатті, а то й Карпатах...». Це були перші спроби започаткувати мандрівництво в Галичині [5]. Е. Жарський є автором понад 100 публікацій з теорії та історії спорту, зокрема брошур «Біги» (1925), «Біг через плітки» (1928), «Боротьба навкулачки (бокс)» (1936), «Легкоатлетика» (1936, 1954), «Основи сокілства» (1935, 1937), «Основи спортивного тренінгу» (1931), «Самооборона», «Сокільський катехизм», «Стусан кулею» (1928), «Фізичне виховання» (1937), «Що таке «фізична культура» (1938). Творчий доробок цього видатного науковця і педагога (понад 300 праць) чекає на ретельне дослідження в Україні.

З усіх фундаторів «Пласту» найменш відомим є Степан Гайдучок, хоча саме він заснував перші гуртки за зразком англійських скаутів. Основою впливу на учнів була його любов до руханки і спорту. Фізичну культуру, фізичне загартування він розглядав як ваго-

мий засіб боротьби за сильне та здорове молоде покоління [3].

У 1920–1930-ті С. Гайдучок фактично був найавторитетнішою людиною в спортивному й сокільському житті Західної України. Привертає сьгодні увагу історична розвідка С. Гайдучка «Фізичне виховання українського народу». Це, по-суті, одна з перших в Україні спроб цілісного бачення історії української фізичної культури і розвитку українського спорту в різних регіонах та еміграції. «... Руховими вправами простують поставу, скріпляють цілий організм, роблять лице свіжим, а око ясним...», – говорив С. Гайдучок в своїй книзі «Вплив фізичного виховання на вдачу нашої молоді». У цій праці автор наголошує, що тільки фізичне виховання і спорт можуть позитивно вплинути на вдачу нашого підростаючого покоління [13]. Теоретичні положення й практичні рекомендації С. Гайдучка є актуальними і доцільними як у теоретичних, так і практичних аспектах.

Значний внесок у розвиток українського спортивного руху, навчально-методичної видавничої справи зробив Тарас Іванович Франко (1889–1958), який в монографії «Історія та теорія руханки» (1923) розглядав фізкультуру і спорт як вагомий засіб відродження нації. «Відродити широкі маси й виховати нове сильніше покоління може тільки руханка <...> Руханка напружує і рівномірно розвиває всі м'язи тіла і зміцнює чинність всіх органів... виробляє гарну поставу, гнучкість тіла, поворотність, пруживість і витривалість. Вона підтримує гармонію між духом і тілом, виробляє відвагу, силу волі, швидкість орієнтації» [16].

У статті «Нове в шкільній руханці» він досліджує вагомість фізичних вправ з огляду на їх користь для здоров'я. У шкільництві він рекомендує застосовувати такі вправи, які «мають фізіологічну вартість (приводять до швидкого обігу крові, а не занадто втомлюють, вправи, що зміцнюють м'язи і збільшують рухомість суглобів)» [2].

Помітний слід у справі становлення та розвитку галицького тіловиховання залишив Петро Іванович Франко (1890–1941) – активний спортсмен і видатний військовий. Своєю різнобічною й невтомною діяльністю він у значній мірі посприяв формуванню організаційно-методичних, ідеологічних засад пластових товариств [15]. Саме у фізичному вдосконаленні він вбачав головну мету скаутингу.

Петро Франко є автором книжок «Пластові ігри та забави», «Правила до сітківки», «Підручник шведської руханки». Він був серед провідних діячів пластового руху в Україні, вніс значний вклад у створення і розвиток «Пласту». Український скаутинг П. Франко вважав одним із способів виховання молоді, що розвиває фізичні та духовні здібності, виробляє характер, вчить бути громадянином.

Не можемо обминути увагою доробок доктора Олександра Тисовського (1886–1968), який узагальнив попередній досвід, випрацював засади для нової організації, уклав Пластовий Закон, за яким більше століття живе український скаутинг, зрештою видав підручник «Життя в Пласті». Основний принцип пластової системи – через працю над собою до розвитку та гартування свого характеру. Ключовим елементом у вихованні молоді, за Тисовським, є ігри та шляхетне змагання за найкраще виконання свого обов'язку. Саме д-р Тисовський акцентував не тільки на вихов-

ній чи пізнавальній, але й оздоровчій ролі пластового мандрівництва й таборування. «Можна сміливо сказати, – писав він, – що без цього безпосереднього зв'язку з природою, без фізичної і духовної наснаги, без цих нагод і пригод, серед яких росте наш пластовий досвід і самопевність, немає справжнього Пласту. У таборах маємо нагоду не тільки набувати різних пластових уміlostей, але й проводити життєрадісно й безжурно час серед краси природи і черпати від неї силу для тіла й духа» [14, с. 466].

Не обминув своєю увагою О. Тисовський і щоденної фізкультури, яку називає «прорухом»: «Щоб наш організм розбудувати і зробити відпорним на труднощі й невгоди, кожний розумний юнак повинен ввести щоденний прорух у звичай <...> Прорух – це відповідний добір рухових вправ, які виконувані згідно з приписом впродовж довшого часу, збільшують сили наших м'язів, суглобів і цілого організму і поправляють будову цілого тіла, надають йому еластичності та зручності... Вправи проруху збільшують і працездатність людини, а також завдяки їм краще наше самопочуття, ми стаємо більш життєрадісними і веселішими...» [14, с. 177]. Мета фізкультури – зміцнення здоров'я: «...нам, пластунам, треба ще розумно наше здоров'я плекати, розвивати, посилювати розбудову цілого нашого організму відповідно до наших природних даних та до нашого віку...» [14, с. 176]. Питання спорту і туризму, як здоров'яформуючих складових пластування, потрібно розглянути в окремих дослідженнях, оскільки проведення спортивних змагань між пластовими куреннями є традицією [9], що активно підтримується, а туристичні походи, з навичками

живання в природних умовах, є неодмінною складовою пластової програми.

Можемо стверджувати, що О. Тисовський створив позашкільну систему психофізичного оздоровлення та гармонійного розвитку дітей та підлітків, яка до того ж має виховний, пізнавальний, навчальний вплив на юних громадян, а головне – сприяє формуванню національно-патріотичного світогляду молодих українців.

Висновок. Історичний огляд науково-методичних джерел свідчить про те, що скаутська система фізичного вдосконалення формувалась на працях відомих українських вчених і громадських діячів, фундаторів Пласту – І. Боберського, Е. Жарського, С. Гайдучка, І. Чмоли, братів Франків та О. Тисовського. На даному етапі цей ґрунтовний науковий доробок маловідомий українському науковому загалу і заслужено чекає на перевидання в умовах незалежної української держави.

Основними методами фізичного виховання в Пласті, на думку засновників українського скаутингу, були ігри та мандрівництво, які забезпечували оздоровлення та різнобічний розвиток підростаючого покоління. Впровадження скаутської системи фізичного виховання дасть можливість по-новому підходити до вирішення проблем та викликів сучасності, допоможе виховувати у молоді свідоме ставлення до власного здоров'я.

Перспективи подальших досліджень спрямовані на впровадження скаутської системи тіловиховання в рекреаційно-оздоровчу діяльність дітей та молоді.

Список використаної літератури:

1. Боднар Я. Б. *Теоретичні та методологічні засади фізичного виховання молоді Галичини кінця XIX – початку XX століття (до 1939 р.)* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. фіз. вих. : спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Я. Б. Боднар. – Л., 2002. – 18 с.
2. Вацеба О. М. *Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні* / О. М. Вацеба. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1997. – 232 с.
3. Винничук О. Т. *Історико-педагогічні аспекти розвитку фізичної культури* / О. Т. Винничук. – Тернопіль : Астон, 2001. – 404 с.
4. Гах Р. В. *Система фізичного виховання молоді в українських і польських загальноосвітніх школах (друга половина XIX – початок XX ст.)* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Р. В. Гах. – Тернопіль, 2012. – 23 с.
5. Жарський Едвард. *Історія українського фізичного виховання* / Е. Жарський // Спортивний альманах. – Львів, 1933. – 214 с.
6. Іван Чмола. *Батькам учнів Української гімназії у Яворові про Пласт* [Електронний ресурс] / І. Чмола. – Режим доступу : <http://100krokviv.info/2012/07/ivan-chmola-batkam-uchniv-ukrajinskoji-himnaziji-u-yavorovi-pro-plast/>.
7. Іван Чмола. *Історія України* [Електронний ресурс] / І. Чмола // Енциклопедичний довідник. – К. : Генеза, 2008. – Режим доступу : <http://www.ukrainians-world.org.ua/peoples/67b9d22977ac4c94/>.
8. Лорд Баден-Пауел оф Гілвел. *Пластування для хлопців* / Лорд Баден-Пауел оф Гілвел. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2007. – 304 с.
9. Миронюк Р. Д. *Особливості розвитку системи фізичного виховання утоваристві «Пласт» (кінець XIX – поч. XX століття)* / Р. Д. Миронюк, З. М. Остап'як // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – 2011. – Випуск 13. – С. 385–388.
10. Окаринський В. М. *Український скаутський рух (1911–1944)* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / В. М. Окаринський ; Київ. нац. ун-т імені Т. Шевченка. – К., 2001. – 12 с.
11. Паук О. П. *Виховання нового українця – основне завдання спорту* [Електронний ресурс] / О. П. Паук, І. Боберський. – Режим доступу : <http://www.ufk.lviv.ua/ua-category-other-news2016.html>.
12. Попович О. І. *Історичні аспекти становлення національної системи фізичного виховання населення України* / О. І. Попович // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2012. – № 5(2). – С. 152–156.
13. Приступа Є. Н. *Народна фізична культура українців* / Є. Н. Приступа – Львів, 1995. – 254 с.
14. Тисовський О. *Життя в Пласті. Посібник для українського пластового юнацтва* / О. Тисовський. – Торонто, 1997. – 352 с.
15. *Традиції фізичної культури в Україні: Збірник наукових статей* / За заг. ред. С. В. Кириченко та ін. – К., 1997. – 254 с.
16. Франко Т. І. *Історія та теорія руханки* / Т. І. Франко. – Коломия-Львів : Накладом Сокола-Батька, 1923. – 200 с.
17. Цьось А. В. *Розвиток фізичного виховання на території України з найдавніших часів до початку XIX ст.* : автореф. дис.

на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / А. В. Цьось. – Х., 2005. – 42 с.

Стаття надійшла до редакції: 17.10.2014 р.
Опубліковано: 31.12.2014 р.

Анотація. Кеминь О. О. Формирование традиции физического воспитания в украинском скаутинге. Цель: установить особенности формирования украинского скаутинга и системы скаутского теловоспитания. **Материал и методы:** исследуемая проблематика изучалась методом теоретического анализа и обобщения научной литературы, систематизации и логических выводов. **Результаты:** проанализированы здоровьесформирующие средства и методы, созданные основателями скаутского движения, как в Украине, так и в мире. **Выводы:** определено, что скаутские методы физического развития построены на основательных научно-методических трудах известных украинских педагогов и ученых, которые одновременно были учредителями скаутинга в Украине.

Ключевые слова: скаутская система теловоспитания, традиции физического закалывания, физическое воспитание молодежи.

Abstract. Kemin O. The formation of physical culture traditions in Ukrainian scouting. Purpose: determine the features of formation of the Ukrainian Scouting and Scout body training system. **Material and Methods:** the studied problems studied by theoretical analysis and synthesis of scientific literature, organizing, logical conclusions. **Results:** we analyzed healthforming means and methods that were established by the founders of the scout movement in Ukraine and abroad. **Conclusions:** it was figured out that scout methods of physical development are formed on profound scientific and methodological works of famous Ukrainian pedagogues and scholars, who were the founders of the scout movement in Ukraine.

Keywords: scout system of bodyeducation, traditions of physical cultivation, physical education of youth.

References:

1. Bodnar Ya. B. Teoretichni ta metodologichni zasady fizichnogo vikhovannya molodi Galichini kintsya XIX – pochatku XX stolittya (do 1939 r.) : avtoref. kand. fiz. vikh. [Theoretical and methodological foundations of physical education of youth in Galicia late XIX - early XX century (until 1939) : PhD Thesis], Lviv, 2002, 18 p. (ukr)
2. Vatsaba O. M. Narisi z istorii sportivnogo rukhu v Zakhidniy Ukraini [Essays on the history of the sport movement in Western Ukraine], Ivano-Frankivsk, 1997, 232 p. (ukr)
3. Vinnichuk O. T. Istoriko-pedagogichni aspekti rozvitku fizichnoi kulturi [Historical and pedagogical aspects of physical culture], Ternopil, 2001, 404 p. (ukr)
4. Gakh R. V. Sistema fizichnogo vikhovannya molodi v ukrainskikh i polskikh zagalnoosvitnikh shkolakh (druga polovina XIX – pochatok XX st. : avtoref. kand. ped. nauk [The system of physical education of youth in Ukrainian and Polish secondary schools (second half of XIX - early XX century : PhD Thesis)], Ternopil, 2012, 23 p. (ukr)
5. Zharskiy E. Sportoviy almanakh [The Sports Almanac], Lviv, 1933, 214 p. (ukr)
6. Chmola I. Batkam uchniv Ukrainskoi gimnazii u Yavorovi pro Plast [Parents of students in Ukrainian school Javoriv of Plast], Access mode : <http://100krokiv.info/2012/07/ivan-chmola-batkam-uchniv-ukrajinskoji-himnaziji-u-yavorovi-pro-plast/>. (ukr)
7. I. Chmola. Entsiklopedichniy dovidnik [Encyclopedic Reference], Kyiv, 2008, Access mode : <http://www.ukrainians-world.org.ua/peoples/67b9d22977ac4c94/>. (ukr)
8. Lord Baden-Pauyel of Gilvel. Plastuvannya dlya khloptsiv [Plast for boys], Ivano-Frankivsk, 2007, 304 p. (ukr)
9. Mironyuk R. D., Ostap'yak Z. M. Naukoviy chasopis Natsionalnogo pedagogichnogo universitetu imeni M. P. Dragomana. Seriya 15 : Naukovo-pedagogichni problemi fizichnoi kulturi (fizichna kultura i sport) [Scientific journal of the National Pedagogical University MPDragomanov. Series 15: Research and pedagogical problems of physical culture], 2011, vol. 13, pp. 385–388. (ukr)
10. Okarinskiy V. M. Ukrainskiy skautskiy rukh (1911–1944) : avtoref. kand. istor. Nauk [Ukrainian Scouting (1911–1944) : PhD thesis], Kyiv, 2001, 12 p. (ukr)
11. Pauk O. P., Boberskiy I. Vikhovannya novogo ukraintsya – osnovne zavdannya sportu [Education of a new Ukrainian - the main task of Sports], Access mode : <http://www.ufk.lviv.ua/ua-category-other-news2016.html>. (ukr)
12. Popovich O. I. Slobozans'kij nauk.-sport. visn. [Slobozhansky science and sport bulletin], Kharkiv, 2012, № 5(2), p. 152–156. (ukr)
13. Pristupa E. N. Narodna fizichna kultura ukraintsiv [Folk Physical Culture of Ukrainian], Lviv, 1995, 254 p. (ukr)
14. Tisovskiy O. Zhittya v Plasti. Posibnik dlya ukrainskogo plastovogo yunatstva [Life in Plast], Toronto, 1997, 352 p. (ukr)
15. Kirichenko S. V. Traditsii fizichnoi kulturi v Ukraini [Tradition Physical Culture in Ukraine], Kyiv, 1997, 254 p. (ukr)
16. Franko T. I. Istoriya ta teoriya rukhanki [History and theory of active games], Kolomiya-Lviv, 1923, 200 p. (ukr)
17. Tsos A. V. Rozvitok fizichnogo vikhovannya na teritorii Ukraini z naydavnishikh chasiv do pochatku KhKh st. : avtoref. kand. nauk z fiz. vikhovannya i sportu [The development of physical education in Ukraine from ancient times to the early nineteenth century], Kh., 2005, 42 p. (ukr)

Received: 17.10.2014.

Published: 31.12.2014.

Кеминь Олег Александрович: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника: вул. Шевченка 57, м. Івано-Франківськ, 76018.

Кеминь Олег Александрович: Прикарпатский национальный университет имени Василя Стефаника: ул. Шевченка, 57, г. Ивано-Франковск, 76018.

Oleg Kemin: Vasyl Stefanyk Precarpathian national university: T. Shevchenko str. 57, Ivano-Frankivsk, 76018.

ORCID.ORG/0000-0002-2283-2305

E-mail: povstanec4@gmail.com

Бібліографічний опис статті:

Кеминь О. О. Формування традиції фізичного виховання в українському скаутингу / О. О. Кеминь // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків : ХДАФК, 2014. – № 6(44). – С. 53–56. – dx.doi.org/10.15391/sns.v.2014-6.010